

Leken mer jämställd i skogen

I skogen får barnen själva hitta på vad pinnar och stenar ska föreställa till skillnad från färdiga lekredskap. Men skogens öppna material stimulerar inte bara fantasin, utan inbjuder också till mer jämställda lekar. Det visar den forskning som gjorts på förskolebarns lek i skogen ur ett genusperspektiv.

**av Eva Sahlström
publicerad i Friluftsliv nr 2, 2011**

I SVERIGE ÄR VI ÖVERTYGDA om att naturen är god för barn och bra för barn att vistas i, och att gå till skogen har alltid setts som en viktig del av verksamheten på svenska förskolor. Ändå finns det väldigt lite forskning om förskolebarns lek i naturmiljöer. Den forskning som finns visar dock att leken ofta blir mer jämställd i skogen, åtminstone delvis. För även om det vid en första anblick kan se ut som att pojkar och flickor leker samma lekar tar de ofta med sig lekteman och typiska flick- och pojkroller till skogen.

EVA ÄRLEMALM-HAGSÉR, ADJUNKT OCH DOKTORAND på Mälardalens högskola, är en av de få som har studerat förskolebarns lek i skogen ur ett genusperspektiv. Våren 2006 lät hon cirka 50 lärarstudenter vid Mälardalens högskola intervjua en pojke och en flicka på de förskolor där de gjorde praktik – sammanlagt blev det 86 barn som berättade om varför de gick till skogen med förskolan, vad de lekte där, vad de hade lärt sig i skogen och vad de trodde att förskolepersonalen ville att de skulle lära sig. – Analysen av materialet visade på mer likheter än skillnader mellan pojkar och flickor. Båda könen beskrev fysisk rörelse som en viktig del av leken och båda könen byggde kojor, eldstäder och liknande, berättar Eva Ärlemalm-Hagsér.

DET SOM VAR SKILLNAD var vilken typ av lekar de lekte – pojkarna lekte mer äventyrslekar och flickorna mer relationslekar. Även när barnen lekte gemensamt pojkar och flickor tog de med sig typiska könsroller, till exempel beskrev några barn att när barnen jagar varandra är det bara pojkarna som får jaga och flickorna som blir jagade. – Det här är vad barnen själva beskriver. Barn är trovärdiga utifrån deras perspektiv, det är otroligt viktigt att vi lyssnar på dem och att vi beaktar deras röster så att de får möjlighet till inflytande över sin vardag, säger Eva Ärlemalm-Hagsér.

HENNES STUDIE BEFÄSTER OCKSÅ att vi har en idé om att det är nyttigt för barn att vara ute och att väl ute ska man lära sig saker. På frågan om varför man skulle gå till skogen var det vanligaste svaret från barnen att man skulle få luft. Barnen sa också att de skulle göra praktiska saker som att plocka bär eller lära sig om naturen och miljön. På frågan om vad de faktiskt lärt sig i skogen berättade de dock främst om olika normer, som att de inte får gå för långt bort, inte får bryta grenar, att de ska uppträda trevligt mot kamrater och personal.

Det fanns inga könsskillnader när barnen berättade om vad de faktiskt lärt sig i skogen, med undantag för ren naturvetenskaplig kunskap – det var det bara några enskilda flickor som berättade om. Däremot trodde barnen att personalen ville att de skulle lära sig just om natur och djur – men de tyckte inte att de hade lärt sig det.

DET SOM GÖR LEKEN I SKOGEN mer jämställd är de mer öppna materialen. I sko-

gen kan man leka många olika saker med till exempel ett fallet träd eller en krokig pinne, medan materialet på förskolegården ofta är låst och man vet precis vad man ska använda det till.

– På förskolegårdarna finns det spår av tidigare barns lek, de yngre barnen gör som de sett att de äldre gör, säger Eva Ärlemalm-Hagsér.

Detta har även Eva Änggård, lektor vid Institutionen för didaktik och pedagogiskt arbete, Stockholms universitet, konstaterat när hon har studerat hur barnen på en I Ur och Skur-förskola använder skogen som lekplats. Leksaker är ofta könskodade och laddade med kulturella betydelser. Men när barnen på den här förskolan lekte med några stenar förhandlade de om vad de skulle föreställa

– och det handlade inte bara om att barnen kom överens om en tolkning, stenarna gick från att representera ett hus till att bli en säng och sen en fågel.

ÄVEN PÅ GÅRDEN KAN MAN ANPASSA miljön så att den inbjuder till mer jämställd lek, genom att ha mer lösa material som inbjuder till olika användningar – så som det ofta ser ut på I Ur och Skur-förskolors gårdar där man kanske har lösa stubbar och plankor som barnen kan bygga med istället för fasta klätterställningar.

Däremot ska man inte slå sig till ro och tro att man har lyckats att få en genusneutral förskola bara för att man använder sig av utomhuspedagogik.

– Det är viktigt att man har hög medvetenhet om strukturer, säger Eva Ärlemalm-Hagsér. Det finns forskning som visar att genus skapas av de små, små signaler barn får och det är viktigt att veta som personal vilka signaler man ger. Och att man inte låser sig vid pojkar och flickor, det finns ju så mycket mer variation bland barnen.